

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Lauacrum concienzie omnibus sacerdotibus perutile

Jacobus <de Gruytrode>

[Leipzig], 1495

Capitulum .xv. An publicis crimino sis sacerdotibus sit reuerencia
exhibenda

urn:nbn:de:hbz:466:1-30750

Colum

lvi.

Bonus pastor animam suam id est vitam ponit pro ouibus suis.
Item Iohan. ait in canonica sua. Sicut christus animas suas
pro nobis posuit ita et nos debemus animas pro fratribus ponere.
¶ Quarto et ultimo sicut canis suo latratu fures prodit et
thesaurum domini sui ipso tollere non permittit. Sic sacerdos fidelis
canis. et custos thesauri celestis regis animas nostras pro quibus
mortuus est deus et homo rex celestis patrie. de latratu suo id est
pro predicacione sua et orationem fideliter repellere omnes infidias su-
rum. id est demonum. ne talem nobilium thesaurum videlicet animas nostras
ad ymaginem et similitudinem celestis regis creatas. pro suas
fallacias seducat et secum ad infernum trahat. Ne tibi dica-
tur illud. ysaie. vi. Canes muti non valentes latrare. id est presbi-
teri desides et ignari nescientes dei verbis predicare et permit-
tentes lupos infernales oues. id est animas fidelium christianorum
auferre. O mi germane attende diligenter. quid scriptura di-
cat et fac sicut bonus pastor. et vigila super gregem tuam ver-
bo dei et sacra eruditione secundum tuam scienciam a deo tibi da-
tam. et de coram et confirmam tuam doctrinam bono exemplo et
conuersatione sancta et casta. ne proplus tuus tibi dicere habe-
at propter tuam validam. O medice cura te ipsum. Et eice pri-
mo trabem magnam de oculo tuo. id est malam illam validam
eice primo de domo tua tuoque latere ac mensa. Et tunc veni-
tis eice a nobis quod viciosus es. Nam valde turpe est doctori
cum culpa redarguit ipsum. Et hoc de. xiiii. capitulo.

¶ An publicis criminosis sacerdotibus sit reuerencia
exhibenda

¶ Capitulum. xv.

Queritur verum publicis criminosis et malis sacerdo-
tibus debeatur exhiberi honor et reuerencia. Cum
tamen sapientie. xxviii. dicitur. Qui sibi ipsi malus
cui bonus. Et secundum philosophum soli boni et virtuosus honorandi sunt. Sed
in oppositum est quod idem philosophus dicit honor non est in honorato.
sed in honorate ¶ Ite sacerdos est vicarius christi. et quis malus

sacerdos de iure nō honorat̄. honorat̄ tñ qz vicari⁹ christi
Exēplū habes. **N**ā ymagines xpi vel beate marie vginis
quīs fiāt de vili ligno. aut etiā luto sine lapide. honorātur
tamē ppter illos quoz ymagies sunt **S**ic et tu malū sacer
dotem honora ppter eius cui⁹ est sacerdos et vicarius. **C**hri
stus em̄ honoravit sacerdotes in deo et quis essent mali no
bis in exemplū. **C**hrist⁹ ait. Propter bonos sacerdotes decet
et te malos honorare ne ppter malos bonos contemseris.
Meli⁹ est em̄ malis iniusta p̄stare quā bōis iusta denegare
Frequēter em̄ de malo hoīe bona doctrina procedit. **E**cce
em̄ vilis terra p̄ciosum p̄ducit aurum. **N**ūquid ppter vilē.
aurū p̄ciosum contēpnitur. sed sicut aurū eligit et terra cō
tēpnitur seu relinquit sic et vos a malo sacerdote doctrinaz
bonā accipite et mores eius praves relinquit. **N**az et apibus
herbe nō sunt necessarie sed flores. **S**ic tibi non sunt vitales
iniquitates sacerdotum sed doctrina eoz. **S**z diceret aliq̄s
quomō p̄nt mali sacerdotes luxuriosi supbi exercōicati simo
niaci alio e mūdare. cū tamē p̄pheta dicit. **A**b imūdo quis
mundabit. **E**t ibi. si cecus cecuz ducit ambo ī fontē cadūt
Et q̄ p se ligat⁹ a dyabolo quō potest alios solvere a nexi
bus p̄ccōrum. **R**ñdet q̄ duo consideranda sunt in sacerdo
te malo. videlicet vita mala que ē eius. **E**t officiū sc̄m et in
maculatū qd̄ est ipsius ecclie. et ē nobilius cūctis opib⁹ hu
ius mundi. **N**ā aliq̄ p eoz officia lucrant diuitias frenas
sed sacerdotes p eoz officia lucrant aīas christi p̄cioso san
guine redemptas. quas n̄as aīas christ⁹ multo meliores
sanguine suo reputavit. qui ip̄as redemit. qz em̄s rez emptā
preciosiores estimat precio p quo emit. **N**ota diligenter
qd̄ dico. **Q**uis em̄ in homibus tot aīas dyabolo abstulit et
deo tradidit sicut officiū sacerdotale. **C**erte n̄o. **Q**uis eas
in baptismo generavit nisi ordo sacerdotalis. **Q**uis eas ex
rātes a vijs inferni reuocat nisi ordo sacerdotalis. **Q**uis eas
sac̄mēto eucharistie cibatur nisi ordo sacerdotalis. **Q**uis eas

Folium

lvij.

egredientes de mundo inungit ut demonibus elabentur et tamen
quod inuncti reges in celis coronentur nisi ordo sacerdotalis. Quis
mundum ut sol et luna illuminat sua doctrina nisi ordo sacer
dotalis. Quid plura dicam mundus sine sole et homines sine
sacerdotio quid valeret penitus nihil. Ergo nolite tangere christos
meos id est sacerdotes eos inhonorando aut de eis male loquen
do. Audiamus igitur beati Augustini de dignitate sacerdotali sic in
conferentiam. O celeste misterium sacerdotale quo pater et filius et
spiritus sanctus tanta miratula operantur super tam ineffabili misterio
vestro quo uno et eodem momento ita deus qui presidet in celis
in manibus vestris est in sacrificio altaris. Quia propter celum
miratur obstupet terra. horescit infernus. contremiscit dyabolus
veretur homo. veneratur plurima angelica celsitudo. O quod mag
num et horribile est officium sacerdotale. quibus datum est donum ma
iestatis vobis sacris consecrare. labiis benedicere. manibus tenere
ore proprio sumere. et ceteris ministrare. O quod mirum dicitur esse ma
nus iste quod purum os quod sanctum corpus quod immaculatum cor sacerdo
tis ad quod totius ingreditur auctor puritatis. Et ideo ex ore
sacerdotis nil nisi sanctum nisi honestum nisi utile pro ceteris debet
quod tamen sepe suscipit sacrificium. Item oculi eius simplices et pudici qui
corpus christi tamen sepius solet intueri manus pure et in celum eleuare
qui creator celi et terre solet tractare. Nam sacerdotibus in le
ge dicitur. Sancti estote quoniam ego sanctus sum deus vester. Nam vita cle
ricorum liber debet esse laicorum. Sed vita christi liber debet esse clericorum
Sic docuit Paulus subditos suos dicens Imitatores mei es
tote sicut ego christi. Est tamen sciendum quod sacerdos sanctus debet multiplici
cit. Prius quo ad deum quia deus dedit semetipsum ad manus sacer
dotum. Unde Ieremias prius. Ecce ego sum in manibus vestris facite
mecum quod bonum est in oculis vestris et rectum. Verum tamen scitote et ag
noscite quod si occideritis me sanguinem meum a vobis requiram
Aug. O veneranda dignitas sacerdotum iter quoque manus dei
filius velut in utero virginis incarnatus. Et ideo creator qui crea
uit vos dedit vobis creare et se et qui creauit vos absque vobis
F

creatur a vobis mediātibus verbis. ¶ **S**ecūdo est sacerdos sanctus quo ad vginē. **M**ariā **N**ā quē. **M**aria portauit ī p̄sepio reclinavit digne manib⁹ tractauit. **N**ūc sacerdos in altari ⁊ in celebratōe missē tractat ⁊ reclinat. ¶ **T**ertio quo ad angelos. qz sicut āgeli cantāt ⁊ laudāt ante thronuz dē dicētes. **S**anct⁹ **S**ct⁹ **S**ct⁹ dñs dñs dñs ⁊c. vt habetur in Apocalips. **S**ic sacerdotes in missa cantāt. **S**ct⁹ sanct⁹ sct⁹ dñs dñs dñs sabaoth. **E**t cui āgeli in celis seruiūt. sacerdotes ministrant illi in terris. isti vidēdo. illi tractando. ¶ **Q**uā illos pascit per spēm suā in celo. ipsuz autē sacerdotes per fidem in eucharistie sacramēto. **I**n Ambro. **R**euera nobiscū est deus sed hoc per fidem donec mereamur ipm videre in celesti patria per specie. **N**emo em̄ dubitat angelos ad esse in celebratōe ⁊ in cōsecratōe facti. qz vbi dē ibi angeli ⁊ ministri ei⁹. **R**egitur em̄ in apocalips angelum dixisse **J**ohāsi **N**oli me adorare. frater em̄ ⁊ cōseruus tu⁹ sum. ¶ **Q**uarto quo ad oēs sc̄os. qz sacerdos gerit t̄p̄um oīm sanctoruz **N**ā errantes et in fideles tenētur vocare ad fidem. p̄phetarum. **D**esperantes ad spem patriarcharum. **M**undū amātes ad dilectōes apostolorū. **E**xcitare paupes oppressos infirmos et captiuos cū paciēcia martirū solari. **C**arnē suā nimis delicate nutricēs cū abstinētia cōfessorum corrigere. **I**mmūdos ⁊ luxuriosos ad castitatē vginū reuocare. **S**uperbos ⁊ impudicos ad humilitatē xp̄i ⁊ sanctarū viduarū animare. **E**t ideo o vos oēs cristiani sacerdotes diligite. qz sic laborāt numex vestrum agere. ¶ **Q**uinto vero quo ad inferos. qz dñs dixit petro. **E**t porte inferi nō preualebāt aduersum te. **E**cce sacerdos te te scriptū est. **I**pe claudit ⁊ nemo aperit. i. vos maledicti demones quos vos ligastis super nub⁹ eterne damnatōis sacerdos soluit. **E**t qui digni fuerūt eterne mortis. ip̄i remunerāt p̄m̄io eterno. ¶ **S**exto quo ad hoīes. qz dē p̄ ceteris hoīb⁹ eos p̄fecit. **N**ā principes terre tres presunt t̄palibus ⁊ corporalib⁹. sacerdotes autē aiab⁹

Folium

l viii.

Nā dignitas sacerdotalis pri⁹ erat q̄ regalis. Et sacerdo-
tes a moysē vsq̄ ad reges pplm regebāt. Et postq̄ reges
surrexerūt sacerdotib⁹ tñ subditi erāt. Et reges qui nolue-
rūt obedire sacerdotib⁹ maxime a deo puniebātur. Sicut
Saul qui se ipsum occidebat. Achas a seruis suis occide-
bat. Ozias leprosus efficit. Dec⁹ a demonib⁹ obsessus male
interit. et sp̄ vngebant a sacerdotib⁹ et nō ecōuerso qd̄ ad
huc fit. **U**n̄ ps. Cōstitues eos p̄icipes sup̄ oēm terrā. i. sup̄
oēs hoīes. Et deo in laude oīm sacerdotū prumpit in hec
verba sc̄tus Petrus. Vos estis gen⁹ electū regale sacerdotiū
gens sc̄ta ppl⁹ acquisitōis. Et paulus ad Ephesi. i. Elegit
vos deus ante mūdi cōstitutōnes vt essetis sc̄ti et immacu-
lati in cōspectu eius. **N**ā sacerdotis electio patet in nom̄is
sui interpretatōe. quia clericus dicit a clericos grece quod est
fors latine. qz in sorte dei sunt. vel qz fors ipoz est deus. vel qz
de sorte dei. i. de elemosina debent viuere. **I**nde dominus per
Ezechielem ait. Non dabitis eis partes qz ego eorum pos-
sessio sum. Quicquid em̄ dño datur ipse viceversa dat sacer-
dotib⁹. Bern. in persona dñi ait. Ego elegi et p̄elegi m̄hi
sacerdotē. ad cōdignuz mansiōis habitaculū. tanq̄ in va-
se vitreo. **N**ā licet vitrū sit de vili materia tamē dyapha-
num est. splendidū est. et asp̄rens est sup̄ aurū et argentuz
Eodē modo sacerdos est saltē quo ad ei⁹ offitium. licet sit
peccator tamē eius offitium luget p̄ regib⁹ et ducibus. **U**n-
de Jere. primo. Elegite vt euellas iram patris. peccati ma-
culā. culpe petram. et corda hominum edifices et virtutes in
eis plātes. et in eoz animabus dissipēs vicōrum errores ec-
hereses. Ergo miles dei germane si terra tuaz dignitatē et
q̄ nō es elect⁹ ad aliq̄ turpia exercēda. s. vt sis lisor. taber-
nari⁹. sup̄bus cōcubinari⁹ simoniac⁹. S; si terra i effa-
bile tuā dignitatē. **N**ā de⁹ nos sacerdotes p̄ cūctis hoībus
honorauit. **Q**z licet cōditōe sim⁹ homines. dignitate tamen
sum⁹ dii. iteo super omnes homines. Et p̄bat hoc psalm⁹

Et ij

Capitulum

iv.

dicens. Ego dixi dixistis. et filij excelsi omnes. **E**tia habet
Johannis. xv. Ego elegi vos ut eatis et fructu afferatis. et
fructus vester maneat. Et quis est iste fructus. certe fructus ani-
marum quo fructu nullus est deo carior. Pro quo fructu habere
do filius dei sustinuit. passionem et mortem amarissimam. mundi er-
go estote et sancti. Si enim christus adhuc existens mortalis
tractari voluit puris manibus **M**arie et ioseph. quomodo
magis nos sacerdotes sordere debemus munditiam cordis mentis et
corporis. qui eundem tractamus immortalem. **Q**uanta enim
insania est in malo sacerdote. qui longe ab eorum sanctitate est
constitutus quod audeat recipere eum qui iam est glorificatus. **Q**uod
utique insanit aut scire caret. quod si unum istorum adesset nunquam
eum tangere presumet. qui vere est ibi sine omni dubio totus
in divinitate totus in humanitate. **E**st ibi verus deus verus
homo. totus deus homo totus. vera caro verus sanguis christi.
Bern. **S**temerarium. o quam nepharium pollutis manibus tracta-
re et virginis filium immundis labijs osculare. et sordido ore su-
mere. que mens non rapit ad excessus. **Q**uis oculus non eru-
bescit. quis auditus non terretur. ubi mundi peius punit in ster-
quilinum. id est in os indigne sumunt. **Q**ui sumunt indigne certe
omnes qui scienter in peccatis mortalibus sumunt. **S**icut tu mi-
germane qui es publicus cubinari et omnes tui similes. **E**t
sicut fuit infelicissimus episcopus maydenburgensis nomine **A**do. de
quo inveni scriptum in cronica. **I**n anno domini. d. cccc. l.
Adreone. iii. regnante et imperante apud permiapolim. id est
maydenburg in saxoniam contigit nimis horribile prodigium
omnibus prelatibus et presbiteris nimis formidandum ut clare
sciat quantum malum sit in statu prelatum aut sacerdotum tur-
piter vivere. **E**t patrimonium christi. id est res ecclesie iniuste distra-
here et subditos scandalizare. et sponsas christi. videlicet san-
cte moniales deo consecratas violare. nam in predicta urbe erat quodam
dama scolaris nomine **A**do inertis ingenij quantumcumque verberis
torqueret. **Q**uodam autem vice per enormes plagas introiit

maiorem ecclesiam ad honorem sancti Mauricii consecratam. et pro
 sternens se in magna deuotione et lacrimis rogans regine celi
 clementiam et sancti mauricii patrocinium per illuminatione
 sui intellectus et ingenii. Et sic in prece positus aliquantulum ob
 dormiuit. Cui mater misericordie tandem apparuit et sibi dis
 rit. Ego ex audiuisti tua orationes. et ecce non solum scientie mu
 nus tibi tribuo. immo etiam post mortem archiepiscopi tu successor
 eius eris. Et sic bene reueris premium grande consequeris. Sin
 autem male corpe et anima punieris. et sic virgo beata dispa
 renit. Tu vigilas ille multum gaudens. mox scolas more solito
 intrant. Cumque os ad loquendum aperuisset cepit omnibus
 disputando concludere. et in omni scientia peritissimus appa
 rere. Sepebant autem omnes qui eum audiebant unde hunc
 tam magna scientia tam subito venisset. Et mirantes dixerunt
 mutuo. Nonne hic est Aldo qui hodie mactabat ut bos. iam
 vere loquitur ut phisus. Deinde post aliquos annos Archiepiscopus
 moritur. et Aldo ab omnibus eligitur. Et quia honores mutat mo
 res sed raro in meliores. Nam consiliarius beate Marie virginis cepit
 negligere et proprie salutis immemor esse. Et facultates ecclesie
 sue inutiliter consumere. immo non tamen seculares sed et monia
 les deo consecratas violare. et absque ullo timore ad omnem flagi
 tiorum genera relaxare habenas. Corripit autem ut vna abbatiss
 sam de regali cenobio quod tunc Osterholcz dicebat. nunc ves
 ro vallis lilioy cisterciensis ordinis dicitur secum in lecto ha
 beret. et vocem terribiliter in tonantem audiret in hec verba.
 Cessa de ludo. quia lusisti satis vdo. His auditis risu fecit ficti
 cium reputans. Et mane facto iterum delictis inuoluit et factus est
 ut lapis durus. Deinde nocte sequenti voces similem audiuit ut
 delictis. Cessa de ludo quia satis lusisti vdo. Scilicet ille iterum
 parumpertens et nichil curauit. Tercia vero nocte apertis pfe
 ra abbatissaz cubas et cum nephandum opus libidinis exercuis
 set. Vox magno fragore in tonuit dicens. Cessa de ludo quia lu
 sisti satis vdo. Hac igitur voce audita vehementer expauit. non
 est enim

Capitulum

xv.

si respicit. Mira dicitur sum sed vera. Post menses igit tres
Canonicus quidam ecclesie maytburgen. nomine **F**ridericus vir
multum venerabilis et devotus quadam nocte in choro sancti **M**an-
rici insistentis orationi permansit. et mox vidit ut ventus validus
omnes lapides ecclesie extingueret. **D**eum venerunt duo iuvenes
duos cereos gestantes et ad altare procedentes et totam ecclesiam ies-
timabili lumine replentes. Post quos ingressi duo quorum unus
capetia ante altare honeste statuit. Alter vero duas cathedras
aureas desuper collocavit. Post illos intravit quidam pugil fortis-
simus euaginatium tenens gladium qui in medio ecclesie clamavit
Deus sancti quorum reliquie hic habent. surgite et venite ad iudi-
cium dei. **H**is dictis apparuit maxima multitudo sanctorum utrius-
que sexus. Deinde apparuerunt duo decem viri gloriosi in quorum me-
dio gradiebat quidam splendidior regio dyademate et ceptro
adornatus. **E**t hi erant. xij. apostoli et dominus ihesus in medio eorum. tunc
mox omnes surrexerunt et eum adoraverunt. et super cathedram eum sede-
re fecerunt. **A**ffuit etiam regina celorum quam clarissima sequebatur
multitudo virginum. et ecce postremo apparuit sanctus **M**auri.
cum sua legione dicens. **E**quissime iudex da iustum iudicium. et
mox ceciderunt super terram coram iudice. et domina **M**aria cum omnibus
sanctis eius. **I**udex vero statim iussit adduci viduam episcopum. **E**t tunc
duo abierunt et miserum episcopum viduam in latere abbatisse
miserabiliter trahentes adduxerunt eum coram iudice. quem sanctus
mauri. seuerius iturus dixit. **D**omine iudex equissime. **E**cce iste vidua
non episcopus sed lupus. non pastor sed raptor et gregis tue devorator.
Iste etiam est cui domina nostra **M**aria mater tua scias donavit. et cui
hanc ecclesiam ad honorem meum meorumque sociorum consecratam permenda-
vit. predicans sibi si bene regeret vitam eternam possideret. **S**in autem
male mortem corporis et anime sustineret. **I**ste etiam est qui semel. iiij.
admonitus se corrigere noluit. **E**t non solum hanc ecclesiam
immo et omnia alia clivodia ad nihilum rediguit. et sponsas tuas
turpiter violare non timuit. **E**rgo iudica equissime iudex. **H**is
dictis dominus sanctos suos respexit dicens. **Q**uid vobis videtur

Folium

lx.

Omnes clamauerunt reus ē mortis. Precepit igit̃ domi-
nus pugil fortissimo vt caput eius āputaret. Sz dixit quē-
dam cōtine manum tuam paulisper. donec ab eo reliquie
auferentur. Tunc quidā cū calice affuit stans coram vdo-
ne. Et pugil euz pugno multis ictibus valte percussit. Et
post quemlibet ictum hostia per os episcopi exiēs in calicem
corruit. Quas omēs regina celi accipiens decenter lauit. et
sup altare in calicez posuit 7 deinde cū sua turba deēter in-
clinans recessit. Post hoc miserabilem Udonem pugil sepe
dictus aggredies decollauit. Sicqz tota illa cōgregatio dis-
paruit. Canonius autem. Feidericus de quo supra homo
iustus qui hoc vidit non in somnis sed apertis oculis stupēs
et tremens lumenqz incripta reperiens 7 omnes lampades
eccclesie accendens. Cum adhuc de facto dubius 7 anxi⁹ se-
cum miraret. Tandem resumpta audacia ad locum indi-
cij processit. calicem quoqz cum hostijs in altari vidit 7 ipi⁹
episcopi caput a trunco longius proiectum. necnō panimē
tum sanguine madefactus. Tunc cepit clamare 7 dicere. **D**
grande miraculūz. **D** vere tremendum dei iudicium. **D** qz
horrendum est incit̃re ī manus dei viuētis. quia quos diu
vt cōuertatur tollerat. nō cōuersus durius damnat. Post
hec omnes ianuas ecclesie obserauit 7 nullum omnino in-
gredi pmissit donec iā orta sole oēs potētōres vrbis clericos
7 laicos puocauit. tūc portas ecclie aperit̃s seuissimā dei vl-
tionē cū vdone epō in suo sanguine tabefacto omib⁹ osten-
dit. 7 cuncta que videt̃ae 7 audiet̃ae p ordinez enarrauit. et
omnibus magnū timorem incusserat hoc factū multū hor-
ribile. **C**ōtigit eodem die quo mort⁹ est Udo archiep⁹
p quidam ex capellanis suis Bruno. Cū legatōez sibi con-
missaz peregisset. 7 dū ad mayd̃burg remearet graui som-
no oppressus at bore quandā vmbrosam vidit de equo des-
cēdit. 7 frenū ad brachiū ligās ibitez forat̃ obdormiuit. Et
ecce ingēs mltitudo immūdoz spiritū cū tubis 7 timpāis

Capitulum

cū gladijs ⁊ sustib⁹ cū lanceis ⁊ securib⁹ ad maydeburg p
 peravit. **C**unqz oēs puenissent vni ex eis qui princeps eoz
 videbat solū vnū pstruētes ipm desup posuerunt. Deinde
 alter cuneus venit clamās Date locū date locū. ecce amicus
 noster. **A**do appropinquat. **H**is dictis satellites sathane mi
 serā **A**donis animā in forma corporali cathenā igneā in
 collo habētes ad suū principē adduxerūt. **C**ui sathanas p
 tū⁹ assurrexit salutās eū verbis pacificis in dolo dicēs. **B**e
 neuenistis antēce noster carissime ⁊ dilator regni nrī. **E**c
 ce parati sum⁹ tibi p seruicijs tuis talionē reddere. **C**ūqz **A**
 do obmutescerz. **S**athanas ait assistētib⁹. **A**mic⁹ nrī fati
 gat⁹ ē exire huc veniēdo. date ei mādnare. **E**t ecce crud
 les ministri oī eius bufones ⁊ serpentes violēter impserūt
 et liquore sulphureū postmodū in fuderūt. Deinde precepit
 eis vt ad balneū principum duceretur. **E**t ecce non procul ē
 erat pute⁹ apertulū habens quo ablato flāmā vorat vsqz
 ad celū erumpēbat. que nō soluz arbores montes ⁊ lapides
 immo etiam aquā fluētē velud stipulā psumebat. **I**n quē
 puteum infelicem illi⁹ **A**donis animā pcepitauerūt ⁊ post
 modum extrahētes in modum ferri cadentis totam igneā
 suo principi cui in vita seruiuit detulerūt. **Q**ui subridēs dix
 it. **N**ōne balneū suauē habuisti. **V**amite noster q̄ bñ tibi sit
 ut in hoc balneo. **T**ūc **A**do vidēs se dānatū cepit plasphe
 mare dicēs. **M**aledictus sathan tu ⁊ oīs familia tua. oīsqz
 suggestio tua ⁊ omne imperiū tuum. **M**aledictus de⁹ quī
 me creauit. maledicta terra que me portauit. maledicti pa
 rētes mei qui me genuerūt. **E**t maledicta oīs creatura i ce
 lo ⁊ i terra. **T**ūc omēs demones vna cum principe suo plau
 serūt manibus dicentes. **V**ere dignus est iste māere nobis
 cū in eternum. quia optime scit canticum nostruz plasphe
 mie deātare. **D**educat ergo ad locum damnatorum. **N**e
 videat et audeat sciat ⁊ addiscat amplius cantū istum ⁊
 inde nō exeat in secula seculoz ⁊c. **D**ix illa verba finierunt

Et ecce vnanimiter in illaz odiosaz creaturā videlicet vdo-
 nis animā irruerūt eamq; impetuose ad tartareū illud ba-
 ratrix iactando immiserunt. Ac si celum et terra et omnes
 montes mundi quaterentur. Capellanus autem hec om-
 nia in somno videns timuit vehementer. Tunc princeps te-
 nebrarū ostendens eum digito dixit. Videte ne effugiat cle-
 ricus iste qui nos aspicit. ipse em̄ semper in malorum suorum
 coadiutor fuit. ergo merito debet esse particeps peccatū suarū.
Iteoq; proicite illum ad dominū suū. Quo dicto cum
 eum demones capere vellent mox de somno euigilauit et pro-
 pter vehementes ipsius terrores equis abhoruit incipiens
 currere trahens post se p̄dictum capellanū brachiū ipsius
 quo erat freno alligat⁹ penitus de iunctura extraxit. Demum
 difficulter equū ascēdens venit in maytzburg. Mox vero
 vt dominū suū mortuum cognouit omnia que sibi accide-
 rant patefecit. Cives autē audientes hoc durissimū iudici-
 um dei timuerūt valde. Et illud infelicissimum cadaver lō-
 ge ab orbe in palude iactauerunt. Tunc demones hominēs
 iuxta habitantes varijs terribus inquietauerunt. Tan-
 dem inuito cōsilio glebam illā maledictā de palude trahen-
 tes. cōbuserūt et pulueres in fluiūm p̄cecerunt. Mira res
 tunc omēs pisces suū gurgitē relinquentes oceanū adie-
 runt donec letantis et ieiunjs deū placauerunt. Et vix deci-
 ma pars pisciū rediit. In huius autē rei p̄petuam memo-
 riaz adhuc inheret sanguis. Adonis pavimēto marmoreo
Sup locum autē hūc vbi facta est deollatō semp̄ sternunt
 tepecia. Et qñ super electum Ep̄m iuxta morem. Te deus
 laudam⁹ canif. collunt tepecia. vt ibi se elect⁹ ad orōnes p̄-
 sternat. et cruorem suū antecessoris vdonis cernēs sibi caue-
 at ne forte sicut ille vdo et ipse pereat. Ad dño vere factus est
 istud ad terrore oim̄ illi⁹ ecclie ep̄onū. nō tm̄ illoꝝ sed et om-
 nū platorū res ecclie inutiliter dilapidantiū. Et audientes
 hoc terribile p̄digijz p̄remiscāt ac timeant lese maiestatis.

Capitulum

r. v.

terribile iudiciū ac feruissimā ultionez in malos prelatos et
rectores ecclesiarū. et in cūctos sacerdotes publice se crimiose
regētes. ut verificet in eis illud dictū sapientie. Durissimus
iudicius fiet his qui p̄sunt. q̄ p̄cā hoīm subditorū p̄tere
in collo eorū. et p̄ eis dabunt deo strictaz rācōnem. q̄ eos cor
rigere potuerūt et negligētes fuerūt. etiā si p̄ se boni fuerint
Et heli sacerdos iudeorū forsitan damnat⁹ est. non p̄ creati
bus p̄p̄ris sed filiorū suorū quos nō corripuit seueritate qua
debit. **Q**uod horribile iudiciū dei hoc est. ut vnus sanct⁹ vir
d̄z eternaliter damnari et cū demonibus in inferno crucia
ri p̄ alienis peccatis qui deus non offendit p̄p̄ris. **S**ed heu
quid dicā de nephandis p̄latis ac curatis q̄ nec suā nec ali
orū subditoꝝ suorū student vitā corrigere et emendare. sicut
nec ille vdo infelix archiep̄us. **Q**uod multos h̄z iste vdo inse
lix imitatores. ex quo heli uō habet paucos similes. qui p̄ se
caste et deifice s̄m dei volūtatez viuunt. Sed subditos suos
sine omni disciplina discere p̄mittunt. **Q**ui habet aures
audiēdi certe audiat quid scriptura sacra dicat de crimio
sis p̄latis et omnib⁹ curatis. **O**mnipotens tamen deus vbi
q̄z et semper nostrā querit salutem sicut pius pater filiorū
suorū. **T**am in vita huius seculi fugientes sumus. **E**t dies
nostri sicut umbra p̄tereunt. nec habemus hic manentes et
uitatē. sed futuram inquiram⁹ dicente ap̄lo. **U**nde necesse
est corde sollicito sepi⁹ cogitare. q̄ nostra fragilitas. nostra
mortalis infirmitas cogit obliuisci. **H**inc est q̄ nobis pius
domin⁹ per **M**oyses seruum suū dedit filiū salutiferū di
cens. **D**eut. xxxij. **T**erminā saperēt et intelligerēt ac nouissima
p̄nterent. **S**i hec fecerim⁹ bñ nobis. **S**i vero nō ve nobis
in p̄petuū testate ap̄lo. **M**iserabiliores sum⁹ oībus homib⁹
et deteriores si hec nō fecerim⁹. **S**ed heu pauci intelligunt
hoc dei cōsiliū. **E**st autē hec intelligentia. q̄s absq̄ cōsilio
et sine prudēcia. vinas saperēt p̄cōrum cōmissionem. bo
norū operū obmissione. tēporis gratie perditionem. **S**ecū
do intelligerent. sc̄z p̄ paucitate. saluā dōrum multitudinem

dampnatorum. difficultate resurgenti. Tercio ut pueri
 nouissima. videlicet mortis periculum. extremum iudicium.
 et eternum supplicium. Qui vero hec verba negligenter at-
 tendunt ipsi in morte et in eternam damnationem vadunt. **Mi**
frater felix eris si hmoi intelligas et in corde tuo. quasi in
libro scribas. et hanc tibi vna quam trado regulam seruare
studas. videlicet ut tibi sit vita semper. Saligia vita viue
deo grati toti mundo tumulat. Carne nudat. semp ire pa-
rat. Et beat. vir cui. anima circa huiusmodi studiu eu-
gilat. Et sapienter. intelligit ac nouissima pueri. Nec fecit san-
ctus. Gregori. qui sic ait. Du intueor iob sedente in sterqui-
linio. Johane esuriente in heremo. petru suspensus in pati-
bulo. Tunc considera quatenus de. in furore puniat quos rep-
bat et nouissima eorum pueri recedat. qui sic eos hic affli-
git quos amat. Decille. Legit em in poetria. q. Arg. ha-
buit caput centu lumib. illustratu. qd iteru pot intelligi. q
ex omni parte sui intra metis sue circumspectoz. et prudencia
possidebat. Tuo si tanto studio caute pollebat poeta pa-
ganus. multo forti. puriorem prudentie oculu dz habere cle-
ricus xpian. Cu en ecclesiastici. vii. scriptu sit. In oib. opi-
bus tuis. memorare nouissima tua et in eternu no peccabis.
Utina intelligeres et scaperes que dei sunt. et que mundi
sunt. pfecto deu timeres. superna appetteres. mudana tem-
pneres. et infernu horreris. Illam vna nimis metuenda
hora expanseca. In qua eriget a te vsq ad ictu oculi om-
ne tempus viuendi tibi impesum qualiter a te fuerit expensum
Tunc quippe dempnabit quicquid fuerit iuentu opis vel
ocii sermonis vel silicii vsq ad cogitaoez. Mi frater de
tunc amicoz tuoz venies cum gladiis et armis poterit tibi
auxiliu prestare. no est q tunc solet te ex oibus caris tuis. Re-
spiciens tunc eris ad auxiliu hoim. sed refugiu tuu tunc erit tan-
tummodo apud deu. Ecce mi frater quid tunc facies cu te i
numerabilia peccata accusabit. Nam ipse verus iudex eris

Capitulum

et tu⁹ accusator quonia^m i⁹ fuisse manifest⁹ peccator. Tunc
 iustus vir saluabit impi⁹ pctōr sic deprehensus quō⁹ vbi
 apparebit cū tunc latere erit impossibile. 7 a⁹ parere intol-
 lerabile. **V**tinā sapere et intelligeres ac nouissima putre-
 res. **S**apes primo hoīs exitū de hoc seculo. qz cū homo in-
 cipit egrotare. tūc p̄ multitudine pctōr⁹ suoz cor eius expa-
 uescit. vultus palefcit. facies nigrescit. oculus tenebrescit.
 auris surdescit. nas⁹ putrescit os obtumescit. corp⁹ tabescit.
 caro marcescit. **E**t tūc carnis pulchritudo efficit fetor 7 pis-
 tredo. 7 tot⁹ hō i cinerē resoluūt 7 i vermē vertit. **E**tce satis
 horribile spectaculū. qm̄ nulla artis medicina nullaq³ doc-
 tria sic supat supbiā sic vicit maliciā. sic extinguit libidines.
 nec sic calcatur mūdi vanitatē sicut hui⁹ horē de mortis recor-
 dato. **N**ā nichil est qd̄ huic mōdo tm̄ vilescat sicut hō mortu-
 us. quia p̄ tridū in domo pre fetore nō permittit. sed sta-
 tim vt vile stercus foras picitur 7 in pfundum terre abscō-
 ditur putredini tradit vermibus escatur. et cadauer efficit^r
Erubescat ergo infelix peccator qui nō potius aiā suā di-
 ligat que est eterna et ad ymaginē dei sui creata q̄ tale vile
 corpus. **I**te secūdo intelligeres q̄ bonum ē vīro qui por-
 tat iugū dñi ab adolescētia sua. **Q**ua in re dicit nobis do-
 minus p̄ moysē seruū suū. **A**mnis anima que nō affli-
 cta fuerit die hac peribit de populo meo. **H**oc sic intelligitur
Anima que afflicta nō fuerit per disciplinā et morum cor-
 rectorē et per penitencie satisfactorē. per cordis contritō-
 nē. 7 cōsciētie purificatorē. **E**t dicit notanter hac die. id
 est in presenti tempore gracie et huius vite. **Q**uoniam qui
 nō suscipit modo penitentiā post mortem nō inuenit indul-
 gentiā. **E**t idō mi frat^r quicquid ali⁹ agunt sis sp̄ memor tñi
Vilescat tibi mūd⁹ 7 tua amabilis dalida. sicut pot⁹ ama-
 re xpm̄ q̄ mūdū et oīa que sunt in mūdō. 7 attēte diligēter
 ad illā miserabilē horā. qm̄ aiā tua exitura erit de corpore tuo
 i quo peccasti. mox ad erūt horribiles tēdēs velō leōes ru-

gientes ut rapeant peccatrices animam. tunc subito patebunt
horribilia loca penarum chaos tenebrarum et aspectus penalis
demonum et grandis nimis impetus eorum. Nam si dyabolus
ausus fuit facere impetum in animam sancti Martini qui erat ge-
ma sacerdotum quam animam euntem in celum curabat impedire.
Et quod timendum est tibi peccatori si non emendaueris vitam tu-
am. Et quomodo potest seu poterit stare anima peccatrix ad horren-
dum aspectum vultus eius. Quod propheta sanctus expandit et ad orationes
conspicit dicens. Exaudi deus orationem meam cum deprecor
a timore inimici eripe animam meam. Ecce non dixit a potestate
sed a timore. Ad insinuandum quod maxima pena sit et intolera-
bilis aspectus eius. Quod quanta erit pena cuius tactus et eius pena
eterna. Quod stulti et vani filii hominum. De vobis dicitur. Vir in-
sapiens non cognoscit et stultus non intelligit hec. Et ideo si-
mul insipiens et stultus peribunt. Sed quid distat inter stultum
et insipientem diligenter considera. Insipiens namque est qui
a paradysi gaudiis peregrinum se esse non considerat. nec qui se
exulem in exilio non intendit. Stultus vero est. qui licet illa cognos-
cat liberari tamen ad huius mundi miseria pro vite meritum non in-
tendit. Item insipiens est qui non credit futura supplicia repro-
borum esse perpetua. et gaudia iustorum esse eterna. Stultus
autem est. qui licet hec credat tamen ut mortem eternam evadat et glo-
riam eternam caste vivendo et pie conversando acquirat non inten-
dit. Iusto igitur dei iudicio insipiens et stultus simul peribunt.
Quod tamen non fieret si saperet ac novissima proderet. Quod stulti
et filii hominum et vani. ut quod diligitis vanitatem et queritis men-
daciis. Dominus deus dicit vobis Ego in quod interitum vestro ridebo
et subsanabo quoniam vobis quod timebitis advenit. videlicet cha-
os et caligo tenebrarum dolor horrende visionis. et horror tremen-
te mansionis. ibi erit locus stentium. stridor dentium. morsus vermium
clamor lugentium. et miserorum vox clamantium. De ve ve
vobis filii Eve. Cumque hec et his similia immo millesies plura
quod dici potest anima misera audiet viderit et senserit quantum

teror et tremor erit ei. que lingua potest dicere. quis liber exponere. **D**omi deus quid tunc proderit scire iactantia. seculi vanitates mundi populi. terrene dignitates. carnis mollicies ventris in gluuies. nobilitas generis pulchritudo corporis. fortitudo virium supfluitas ciborum. acquisito prebendarum congregatio diuiciarum. **N**uquid omnia ista potest miseram animam eripe de ore honorandi et horribilis leonis ac de maledicta fauce draconis. **I**sta omnia effugere possumus si saltim in isto tempore gratie volumus. si boni pastores animarum fuerimus. et non sumus deubinarum proprietarium symoniaci criminosi lusores et ebriosi etc. **C**risostomus ait. **M**ulti sunt prelati siue sacerdotes curati nomine. sed pauci re et virtutum ratione. **A**pulus ait. **M**elius est esse paucos et utiles. **E**t igitur querit dominus dicens. **M**elius quidem multa operari vero pauci fideles et utiles. **B**onus enim pastor animam suam ponit pro ouibus suis. **Q**uia propter dixit dominus petro. **P**etere amas me. scilicet propter quod tuos carnales amicos. **S**ecundo petre amas me. propter quod tuas res temporales. **T**ertio petre amas me. propter quod te ipsum et tuam corporalem vitam. **A**c si diceret dominus ad petrum et ad quemlibet alium. si habes istos tres amores in te. tunc sis pastor ouium meorum. **P**ro quibus ego ipse morte turpissima mortuus sum. **S**i autem amas animam tuam propter quod me immo quam oues meas non ponas animam tuam pro ouibus meis sicut ego feci non es me dignus. **E**t ideo uoli te irromittere ad pascendum oues meas ut pastor earum fias. **S**ed heu apulus dicit. **E**rit uero homines seipsum amantes. ubi dicitur glossa. **I**lli dicunt seipsum amare quam honorem suum temporalem et dignitalem et proprium comodum propter quod dei honorem diligunt. **T**ales enim non suscipiunt curam animarum propter oues sue propter domini iugum. sed propter honorem mundanum et prebende fructum. **N**on ut gregem suum dei verbo et bono exemplo pascant sed ut pascant a grege. **A**ntequam verus **I**oseph. id est christus fratribus suis. id est pastoribus ouium suarum ait. **A**men dico uobis non uidebitis faciem meam donec adducitis fratrem uestrum minimum. **Q**ui enim requirit minimum maioris non obliuiscit. **A**ntequam sanguinem eius de manu tua requiram.

Folium

lxviii.

id est anima. **N**az tot mortibus digni sunt ut ait. **G**regori.
negligentes pastores. quot animas negligunt quas non pas-
cunt dei verbo et bono exemplo. **A**d tales enim dicit dominus. **A**mice
quomodo huc intrasti non habes vestem nuptialem. id est caritas
te. quia non propter caritatem. id est deum qui est vera caritas
curas tuas intrasti. ut gregem tuum pasceres dei verbo et
bono exemplo sed ut ab eis pasceres voluptuose et luxuriose
vivendo. **E**t ideo dicit tibi dominus. **L**igatis manibus ne possit de-
ferre se. et pedibus ne possit affugere picem eum in tenebras
exteriores. ibi erit fletus et stridor dentium. quia dilexit populum suum da-
lidam et lucrum terrene quam perpetuas animas sibi commissas. et ad yma-
ginem dei creatas et sanguine filii dei redemptas. **E**t quantum glo-
rificatus fuerit in deliciis vite cum sua dalida et in aliis multis deli-
ciis et honoribus huius mundi tamen date ei de tormentis ut ardeat
nunc et in eum ut in flamma oleum. **I**n ysaias de talibus pa-
storibus ait. **D**ispicet te sicut gallum gallinacium qui de foro capi-
te dimisso pedibus sursum erectis. portat et in olla decoquitur.
Sic tu in olla iehennali variis cruciatibus decoqueris. ut pe-
na reddat culpe. quia toties deum tuum crucifixisti. et in cloacam
mundissimi corporis picem quociens celebrasti. **E**t etiam quia non
catus. id est predicasti salutiferam doctrinam. nec populum dei tibi con-
missus bono et sancto exemplo et casta vita generasti. et tamen
coram aliis maior reputaberis. **S**icut gallus gallinacius ma-
ior est aliis gallis. et tamen non sicut alii galli catus. nec alios pul-
los generat. **S**icut vir cum muliere. quia castratus ideo non sterilis
Ad quod valde nisi ad ollam mittatur et moriatur et in illa olla coque-
tur. **S**ic pastor inutilis est et scandalosus si non perituerit de foro por-
tatur. id est de hac transitoria vita et ad iehennam eternam picitur. **S**i
enim alicui beneficium porrigit valde gaudet et sua questio non
existit quis factorum sit ibidem patronus. sed quantum sol-
uat in absentem et valeat in temporalibus. **D**e quibus ait grego.
Si quis ea intentione gradus ecclesiasticos vel beneficia querit ut
in te habeat vite necessaria hic peruerso ordine mercari vult

Capitulum.

celestia. longe enim melius ei esset medicare aut arare unde
viveret. **N**am qui non intrat ad ovile per ostium. id est per christum
sed ascendit alium de hic fur est et latro. **S**criptum est enim **C**e-
pit ihesus facere et docere. **E**t exemplo ipsi omnes sacerdotes de-
berent primo facere et deinde docere. quia multum validiora sunt
exempla quam verba. **N**am **J**ero. ait. **Q**uid aliud est bona pre-
dicare et perversa agere quam ore proprio seipsum condemnare. **I**des
ait. **D**octor. ut sunt omnes curati. est lapsis manum ponige-
re adiutricem. et errantibus iter ostendere veritatis. **C**uius autem
vita respicit ait **G**rego. restat ut ei predicatio contempnat
Si ergo vis apparere sanctus ait. **C**ris. tunc contra vitam tuam
esto austerus. contra vero aliorum sis benignus. **A**udiant te
homines parva mandante gravia faciente. **S**ed heu quid
dicendum est de sacerdotibus manifestis reubaribus et prias
oves violantibus et precipue sponsas christi. **D**e quibus **J**ero. **S**icut
scelestus est sacrosanctam ecclesiam temerarie turbare quam do-
mum plebani vel alterius vicini. **I**ta multo peius est sponsas christi
violare. quam sponsam proximi tui. **I**n **B**ernhardus. **D**e sa-
cerdos quare manus tue extendunt ad illicita que tractant
tenent omnia. quare te iugitas. ebrietate qui plenus es
se deberes omni sanctitate. **I**des ait **V**ere sacerdotes qui sine car-
nem ambulant deo placere non possunt. **T**urpissimum est enim
manu deo dicatas et sacrosanctate consecratas pudibundis
mulierum ingerere. **Q**uod temerarium et nepharium est pollutis ma-
nibus filium virginis tractare et ore sordido sumere. que mens
ad excessum non rapit. **Q**uis oculis non erubescit. quis audi-
tus non terret. **U**bi mundi peius peius in sterquilinum. id est in os
presbiteri criminosi et per consequens sacerdotis sceleratissimi
Mirum quod tales non verentur stantem iuxta se dei angelum
qui secum ipsum per medium. **N**am **A**mbro. dicit **Q**ui in-
digne christum sumit idem est ac si ipsum interficeret. **E**t
ideo ait **A**ugu. **M**elius est spiritualia penitus obmittere quam im-
pure tractare. **N**ec tibi sunt scripta mi frater.